

Kazalište i djeca

Ugrina, Korana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of dramatic art / Sveučilište u Zagrebu, Akademija dramske umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:205:269125>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Academy of Dramatic Art - University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA DRAMSKE UMJETNOSTI

KORANA UGRINA
KAZALIŠTE I DJECA

Pisani dio diplomskog rada

Zagreb, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA DRAMSKE UMJETNOSTI
Studij glume

Korana Ugrina

KAZALIŠTE I DJECA

Diplomski rad

Mentor: Marija Škaričić, izv. prof. art.

Student: Korana Ugrina

Zagreb, 2023.

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad istražuje ključne aspekte dječjeg kazališta i kazališta za djecu s ciljem razumijevanja njihove uloge u kulturnom i edukativnom kontekstu. Poseban fokus stavljen je na društveni i edukativni potencijal dječjeg kazališta i kazališta za djecu te njihov utjecaj na razvoj djece. Istraživanje pokazuje da za djecu, kazalište nije samo sredstvo zabave, već i važan alat za oblikovanje dječje kreativnosti, empatije, socijalnih vještina i kritičkog razmišljanja. Rad pristupa različitim tehnikama i pristupima u radu na predstavu za djecu te istražuje načine i vježbe kojima se poželjno baviti u radu s djecom. Istovremeno, rad se bavi mojim vlastitim primjerima predstava koje sam do sada radila i načinima na koje sam ih pripremala. Razumijevanje ovih tehnika ključno je za osiguranje visokokvalitetnih umjetničkih iskustava za djecu. Kroz svoje zaključke, ovaj rad ističe važnost dječjeg kazališta i kazališta za djecu kao neizostavnog dijela kulturne scene.

Ključne riječi: djeca, kazalište, gluma, edukacija.

SUMMARY

This thesis explores key aspects of children's theater and theater for children with the aim of understanding their roles in the cultural and educational context. Special emphasis is placed on the social and educational potential of children's theater and its impact on children's development. The research demonstrates that children's theater is not merely a source of entertainment but also a significant tool for shaping children's creativity, empathy, social skills, and critical thinking. The paper employs various techniques and approaches in creating performances for children and investigates exercises beneficial in working with children. Additionally, the paper delves into my own examples of performances I have worked on and the methods I have used in their preparation. Understanding these techniques is crucial for ensuring high-quality artistic experiences for children. Through its conclusions, this paper underscores the importance of children's theater and theater for children as an integral part of the cultural landscape.

Key words: children, theatre, acting, education.

Sadržaj

UVOD.....	2
RAZRADA	3
1. Kazalište za djecu.....	3
1.1. Rad na predstavama za djecu.....	3
1.2. Edukativni aspekti kazališta za djecu.....	6
1.3. Moja iskustva vezana uz kazalište za djecu	9
2. Dječje kazalište.....	15
2.1. Igre i učenje	15
2.2. Igra i odrasli	17
2.3. Edukativni aspekti dječjeg kazališta	17
ZAKLJUČAK	20
LITERATURA:.....	21

UVOD

Predstava je ogledalo emocija. Gledajući je, djeca uče kako prepoznati, razumjeti i izražavati svoje osjećaje. - Peter Brook

Kazalište je čarobno mjesto gdje djeca mogu izraziti svoje najdublje osjećaje i postati ono što žele biti. - Rachel Weisz

Kazalište ima dugu i bogatu tradiciju kao umjetnički izraz i sredstvo koje obogaćuje ljudsko iskustvo. Međutim, dok kazalište tradicionalno služi kao ogledalo odraslog društva, s fokusom na njihove priče, emocije i dileme, djeca su često percipirana kao pasivna publika kojoj je namijenjeno malo mjesta unutar ove umjetničke discipline. Međutim, tijekom posljednjih desetljeća, javlja se sve veća svijest o važnosti i potrebi za razvojem specifičnih oblika kazališta za najmlađe članove društva. Ova grana umjetnosti poznata je kao "kazalište za djecu". Također, kazalište u kojem djeca sudjeluju kao suautori već je uvaženo u društvu kao bitan faktor u odgoju i razvoju djece i njihovih sposobnosti. Ova grana umjetnosti poznata je kao „dječje kazalište“. Razlika je u tome što u kazalištu za djecu glume profesionalci, dok djeca sudjeluju kao publika, a dječje kazalište je kazalište koje stvaraju djeca i aktivni su sudionici u izradi istoga. Ova umjetnička forma nije samo mjesto gdje se pričaju priče ili izvode predstave; ona je most prema maštovitosti, kreativnosti i razvoju djece. Dječje kazalište sa sobom nosi odraslu osobu koja to sve predvodi, odnosno pedagoga i djecu koja kroz igru i učenje stvaraju kazalište.

Smatram bitnim u samom uvodu napomenuti da sam svjesna da postoje mnoge sličnosti u izradi predstave za djecu i klasičnog kazališta za odrasle te da se ono što opisujem ne odnosi uvijek i isključivo na predstave za djecu.

Ovaj rad istražuje koncept kazališta za djecu, njegovu svrhu i važnost u današnjem društvu kroz primjere predstava radila u posljednje tri godine. Također ću se osvrnuti na dječje kazalište te radionice koje sam vodila s djecom na Hvaru te kako to potiče njihovo razmišljanje i maštu. Osim toga, analizirat ću i razloge zbog kojih je kazalište za djecu više od jednostavnog oblika zabave, već i alat za obrazovanje i izražavanje. Uz to, u ovom radu opisat ću kako je rad na predstavama za djecu meni pomogao u otvaranju i oslobađanju vlastite glumačke ličnosti.

RAZRADA

1. Kazalište za djecu

Kazalište je čarolija. Kao hipnoza, kazalište je trenutak kad ljudsko biće biva katapultirano u drugo vrijeme i prostor, neku sasvim novu dimenziju postojanja. (A. Žoldak, 1962)

U ovom ću se poglavlju fokusirati na vlastita iskustva i zapažanja vezana uz kazalište za djecu. Govorit ću o faktorima koje smatram bitnima za kvalitetnu izradu dječje predstave, edukativnim čimbenicima koji pozitivno utječu na razvoj djece te ću se osvrnuti na vlastite primjere predstava i objasniti kako sam radila na svakoj od njih.

1.1. Rad na predstavama za djecu

Dobre predstave za djecu u svojoj dramaturgiji imaju organiziranu dinamiku. To je stišavanje atmosfere i smanjivanje intenziteta radnje i akcije u suprotnosti s naglašavanjem svih faktora na sceni koji potiču dječji smijeh i reakciju. U radu na predstavi za djecu jako je važno održavati ritam predstave da oni ne izgube koncentraciju. Naravno, ovo je bitno u svim oblicima kazališta, samo je u slučaju kazališta za djecu bitna jako brza izmjena i ne ulaženje u usporene situacije na duže od nekoliko minuta. Predstave za djecu moraju biti vesele i pokazivati istinu kroz pozitivnu prizmu. Mislim da je to razlog zašto i odrasli jako vole dječje predstave, iako si to često ne priznaju. Vidim lica roditelja dok igram i vidim osmijehe od uha do uha, iako su oni samo došli kao pratnja djeci. Svima nam je potrebno to veselje, a to je vjerojatno i ono što mene najviše privlači radu na predstavama za djecu. Postoji nekoliko faktora koji su od iznimne važnosti kad govorimo o radu na predstavi za djecu:

a) Glazba

Predstava za djecu bez glazbe je kao Petar Pan bez svoje sjene. Glazba pomaže u održavanju tijeka predstave, a i održava veselu i razigranu atmosferu. Glazba u predstavi ne „diže“ samo publiku, nego i izvođače i daje neki uzvišeni osjećaj cijeloj dvorani u kojoj se predstava izvodi. Također, glazba ima emocionalno jako snažan utjecaj na slušatelje općenito, pa tako i djecu. Djeca se kroz glazbu još dublje povežu sa sadržajem koji gledaju jer glazba u dječjim predstavama budi

osjećaj ugode. Glazba može dodati slojevitost priči i karakterima. Kroz pjesme i muzičke teme, može se produbiti razumijevanje likova, razviti zaplet i naglasiti ključne trenutke u predstavi. Zanimljiv osvrt na to ima Stanko Juzbašić u svom članku „O važnosti glazbe u kazalištu“: *Kazalište je kava, glazba je šlag. Pretpostavlja se da „aktivnu supstanciju” odnosno „kofein” sadrži kava, a šlag je „lukavstvo” koje konzumaciju čini privlačnijom, potpunijom i „zaokruženijom”.*

Uz to, bitan je i estetski faktor glazbe koja vizualni pogled čini još ljepšim jer je to način na koji ju naš mozak percipira. Također, glazba dodaje dodatan faktor u opisivanju atmosfere u predstavi, pa tako čak i netko ne razumije o čemu se radi u sceni, glazba je jedan od faktora koji će to učiniti jasnijim. Također, kad govorim o glazbi bitno je napomenuti i zvučne efekte koji isto „podcrtavaju“ ono što se u sceni događa. To su naprimjer zvuk zvona, groma, kiše, vjetra itd. Zvučni efekti uvelike pomažu u razumijevanju scenske radnje i čine atmosferu ispunjenijom.

b) Interakcija

Možda je najvažnija stavka kazališta za djecu upravo interakcija. Interakcija u predstavi za djecu postoji čak i ako nije interaktivna predstava, što barem u neku ruku uglavnom jest. Djeca prirodno u sebi imaju potrebu reagirati i mislim da treba biti jako oprezan kad im se to brani. Naravno da postoje pravila koja se moraju poštovati: u tišini sjediti na mjestu i gledati. Međutim, u situacijama kad se dogodi nešto na što istinski imaju potrebu reagirati i „razbiti kazališni bonton za odrasle“, dogodi se predivan trenutak. Ovdje ću iskoristiti jedan takav primjer iz svoje dječje predstave „Pufi u šumi“ o kojoj ću kasnije više govoriti. Postoji scena u kojoj psić i zeko moraju pomoći vepru koji je zarobljen tako što ima kantu na glavi. Scena traje neko vrijeme i nije trenutak u kojem djeca obično sudjeluju u predstavi, ali jedan dječak nije mogao izdržati i s empatijom u glasu je viknuo „Pomozi mu!“. Predivno je biti u mogućnosti mogućnosti dozvoliti si takvu iskrenu reakciju. Naravno, ne sugeriram da je to u svakoj situaciji poželjno, naprotiv, kad bi svi to radili predstave bi se pretvarale u kaos, ali mislim da s godinama gubimo taj iskren i neokaljan pogled na kazalište. Djeca odmah s početkom predstave pristaju na to što predstava nudi, pristaju na taj svijet ne razmišljajući o tome da su pristali, samo se upuste. Zato je interakcija u predstavi za djecu predivna stvar, jer oni odgovaraju iz srca, jednostavno i impulzivno i ne razmišljaju o tome što će netko o tome misliti. Da ne govorim o tome koliko je njima lakše i ljepše gledati predstavu kad imaju osjećaj da i sami u njoj sudjeluju. Također, angažirati djecu da aktivno sudjeluju u predstavi pomaže im u praćenju izvedbe i drži ih angažiranima tijekom cijele predstave. To ujedno znači da i mi kao izvođači dobro radimo svoj

posao. Naime, uspjeli smo im prenijeti priču, održati ih aktivnima u sudjelovanju i dobiti njihovu iskrenu reakciju.

c) Scenografija i kostimi

Još jedan faktor koji upotpunjuje doživljaj gledanja predstave za djecu su kostimi i scenografija. Boje, slike, teksture, šarenilo, sve se to svodi na jednu ključnu riječ – atmosfera. To je ono što ove komponente publici pružaju. Daju nam lakši uvid u kontekst radnje. Dok govorim o ovome, moram se osvrnuti na vlastiti primjer predstave za djecu koju sam već ranije spomenula, „Pufi u šumi“. Predstavu smo radili u gostujućem kazalištu i s tom predstavom putujemo po cijeloj Hrvatskoj u jednom kombiju. Jasno je da predstava koja cijelo vrijeme putuje mora imati jednostavnu scenografiju. Kako ostvariti da predstava s ograničenim mogućnostima dobije cijelu tu raskoš i doživljaj sa strane scenografije? Lako. To uopće nije potrebno. Mi u predstavi imamo jedan grm koji se okreće na tri strane. I to je dovoljno. Djeci nije potrebno ništa više od ranije spomenute atmosfere da dobiju potpunu sliku i uživaju u predstavi. Jedan grm, kostimi plišanih životinja i glumačka igra. I zanimljiva priča. Nije potrebno puno, potrebno je kvalitetno.

d) Priča

Moje mišljenje je da su pisci stvaratelji predstave. Mi (glumci, redatelji, scenografi, kostimografi, skladatelji) smo oni koji to što su oni stvorili oživljavamo. Pisati priču za predstavu za djecu nije lak zadatak. Bitno je da kroz tekst predstave djeca nešto nauče, ali i da se zabave. Pisac mora biti svjestan za koji uzrast piše i znati što će oni razumjeti te razmisliti o kojoj temi pisati za određeni uzrast. Jasna poruka je u svakom slučaju srž i temelj svake predstave za djecu. Predstave su uglavnom poučne, bila to jasno izražena tema npr. ekologije, bontona, nasilja, interneta ili suptilnija, neopipljiva poruka kao što su prijateljstvo, ljubav, sreća itd. Poanta je ista, iz predstave djeca uče.

e) Gluma

Kažu, gluma je uvijek ista, samo medij je drugi. Ne znam koliko bih se složila s tim. Sreća pa mi tema diplomskog nije - što je gluma? Ja mislim da postoje različite vrste glume za različite medije, pa čak i za isti. U jednoj komornoj drami nećemo glumiti na isti način kao u nekoj komediji. U kazalištu nećemo glumiti isto kao na filmu. Neki ljudi su talentiraniji za film nego za kazalište. I s tim se mnogi ne bi složili. U predstavama za djecu isto postoji neki kod, način. Gluma je uvijek „na van“. Mislim, i općenito je uvijek za publiku, ali suptilnije. Ovdje to nije

suptilno. Djeca kao publika su potpuno drugi svijet od odraslih ljudi kao publike. Gluma „na van“ ne znači da ne glumimo „iskreno“. To samo znači da koristimo izražajnije geste i izražajniiji govor zbog svijesti o tome za koga igramo predstavu. Djeca su po svojoj prirodi otvorena, izražajna, glasna, komunikativna, imaju potrebu sudjelovati, ukratko, živa su i kako bismo ih zainteresirali moramo do njih doprijeti. Banalan opis takvog glumačkog pristupa mogli bismo načelno nazvati „veselom glumom“. Ali ovdje banalnosti nema mjesta. Potrebna je svijest, umješnost i mjera u izrazu kako se izvedba ne bi pretvorila u općenito izražavanje i bezrazložno pretjerivanje. Vesela gluma za mene ne znači da treba imati stalan i umjetan osmijeh na licu, nego u energiji. Energiju osjećamo svi, ne samo djeca. I vrlo je važna u glumi općenito. Po mom mišljenju, najvažnija, a sve drugo slijedi.

1.2. Edukativni aspekti kazališta za djecu

Gotovo se svi stručnjaci u području mentalnog zdravlja, neovisno o modelu i teoriji kojoj se priklanjaju u objašnjavanju ljudskog ponašanja, slažu u tome da su rane godine izuzetno važne za kasniju prilagodbu te da su teškoće tijekom tih godina prethodnice problema prilagodbe u kasnijoj dobi. (Kendall, 2000.)

Kazalište za djecu nije samo oblik zabave; ono ima duboko obrazovnu komponentu. Ovaj aspekt uključuje proučavanje pedagoških metoda koje se koriste u izvedbama za djecu i kako se kazalište može integrirati u formalno i neformalno obrazovanje. Kazalište je iz više razloga vrlo bitan faktor u edukaciji djeteta.

a) Razvoj mašte i kreativnosti

Svi oblici umjetnosti djeci pružaju priliku za razvoj mašte i kreativnosti. Ovo je jedan od najvažnijih aspekata umjetnosti kada govorimo o djeci. Djeci gledanje predstave pruža mogućnost da razvijaju svoju maštu i kreativnost kroz proučavanje nekoga drugoga s kim se eventualno mogu poistovjetiti. Kroz gledanje predstave oni proširuju svoje misli i ideje i šire im se granice mogućeg. Često se koriste simboli i metafore koje mogu izazvati djecu da razmišljaju izvan okvira i razumiju složene ideje na kreativan način. Pravila su važna i u školi djeca uče po pravilima i uče se pristojnom i odgovornom ponašanju. U kazalištu postoji više načina kako se nešto može shvatiti i interpretirati pa se tako djecu uči tome da svoju kreativnost i maštu nauče prepoznati i koristiti. Gledanje predstave može ih inspirirati da stvaraju svoje priče ili scenarije,

ako ne na papiru barem u svojoj glavi. To im može pomoći savladati izazove koji će im doći u životu. Ne kaže se uzalud „mašta može svašta“

Kad je učenikova mašta neaktivna, ja mu postavljam jednostavno pitanje. Ne možete ne odgovoriti, kad je Vama upućeno. I učenik odgovara - ponekad nasumce, tek da se oslobodi. Takav odgovor ne primam i dokazujem njegovu neuvjerljivost. Da bi dao bolji odgovor, učenik mora ili odmah pokrenuti svoju maštu, natjerati se da unutarnjim vidom ugleda ono o čemu ga pitaju, ili se poslužiti razumom i nizom postupnih zaključaka. Rad mašte vrlo često priprema i upravlja takva vrsta svjesnog umnog rada. I konačno, učenik je nešto vidio u svom sjećanju, ili u svojoj mašti; preda nj su iskrsele određene vizualne slike. Stvorio se kratak trenutak maštanja. Poslije toga, novim pitanjem ponavljam isti proces. Tada se stvara drugi kratak momenat pronicljivosti potom treći. I tako, ja podržavam i produžavam njegovo maštanje, izazivajući čitavu seriju oživljenih momenata, koji u cjelini čine sliku zamišljenog života. (Stanislavski, Rad glumca na sebi I)

b) Razumijevane različitosti

Kazalište često promovira poruke o inkluziji i prihvaćanju različitosti. Borba protiv stereotipa u našem je društvu svakodnevica i djeca sve manje imaju priliku razviti osjećaj empatije. Empatija se u kazalištu za djecu naročito ističe jer je nasilje među mladim ljudima i djecom nešto što se često gleda na internetu i televiziji i o čemu se priča. Djeca i doma slušaju razne priče koje na njih mogu utjecati na loš način. Dok gledaju predstavu u tišini sa svog mjesta, djeca nemaju nikakvih vanjskih čimbenika koju bi im nametali mišljenje nego se imaju priliku poistovjetiti s likovima ili glumcima na sceni. Predstave mogu prikazivati likove koji su različitih starosti, spolova, etničkih grupa i socio-ekonomskih statusa. Mogu naučiti kako različiti ljudi mogu imati različite životne priče i iskustva.

Suosjećanje je najdivniji i najdragocjeniji osjećaj kojeg imamo. Valja zapamtiti da je osnovna ljudska priroda suosjećajna i nježna – vjerujem u to. Tvrdim da ćete, ako proučite ustroj ljudskog tijela, uvidjeti da je vrlo srodan onim vrstama sisavaca čiji je život druželjubiv i miran. Naše ruke nalaze se na mjestu na kojem nam omogućuju da se lako zagrlimo, a teže potučemo. Da su naše ruke namijenjene za udarce, tada nam ovi prekrasni prsti ne bi trebali. Na primjer, kad su prsti ispruženi, boksač ne može snažno udariti, mora ih saviti u šake. Stoga mislim da nam naš

temeljni fizički ustroj predodređuje suosjećajnu i nježnu prirodu. (Dalaj Lama, Snaga suosjećanja)

c) Jačanje koncentracije

Za vrijeme predstave u publici u pravilu vlada mir i tišina i gleda se ono što se na sceni događa. Današnje vrijeme obilježuju mobiteli i aplikacije na njima kao što su tik-tok, instagram, snapchat. Na svim tim aplikacijama djeca su izložena brzim promjenama sadržaja bez potrebe držanja koncentracije na nečemu dulje od nekoliko minuta, pa čak i sekundi. U kazalištu nije tako. Prate jednu priču dulje vrijeme i to doprinosi razvoju njihove koncentracije. Zato bi odlazak na kazališne predstave trebao biti uvršten barem u mjesečni, ako ne i tjedni raspored života djeteta, pogotovo za vrijeme vrtića i ranijih razreda osnovne škole, ali naravno i kasnije. Kazalište ima svoja pravila koja djeca tamo uče poštovati. U kazalištu nema korištenja mobitela, sve izgleda bajkovitije, uvodi ih se u neki drukčiji svijet s drukčijim pravilima.

d) Moralne lekcije

Predstave često pružaju moralne lekcije i poruke o dobrim vrijednostima kao što su poštenje, hrabrost, suosjećanje, odgovornost, važnost prijateljstva, važnost obitelji, iskrenost itd. Djeca će te vrijednosti lakše prihvatiti ako ih gledaju i sami vide u situaciji zašto je lijepo nekako se ponašati, a nekako ne. Djeca uče i upijaju sve što vide i čuju i zbog toga je jako važno voditi djecu u kazalište.

Naravno, neke od spomenutih „boljki“ djeca dobiju i iz gledanja crtića i filmova na televiziji, ali sad ću u kratkim crtama sažeti najbitnije od navedenih faktora u boljoj edukaciji djece i objasniti zašto se gledanje predstave uživo često smatra boljom opcijom za razvoj djece. Prvo i osnovno je psihofizičko zdravlje. Pretjerano gledanje u ekrane smanjuje količinu fizičke aktivnosti koje imaju pozitivan utjecaj na razvoj djece od najranije dobi. Dalje, gledanje predstave uživo omogućuje djetetu interakciju s izvođačima i drugim gledateljima u stvarnom vremenu. To može poboljšati iskustvo i potaknuti dijete da postavi pitanja, komentira i sudjeluje u razgovoru o predstavi. Također, predstava pruža bogatiju vizualnu i auditivnu stimulaciju od većine crtića. Djeca mogu vidjeti kostime, scenografiju i glumce te čuti njihov glas i glazbu uživo, što može poboljšati njihovo razumijevanje priče i doprinijeti razvoju osjetila te mogu lakše razviti emocionalnu povezanost s likovima i pričom na pozornici, što potiče razvoj empatije i emocionalne inteligencije. I na kraju, odlaskom u kazalište stvaraju se posebne uspomene, što u

druženju s obitelji i prijateljima, što u odgledanoj predstavi koja će moguće ostaviti dubok trag u sjećanju te osobe.

1.3. Moja iskustva vezana uz kazalište za djecu

U ovom poglavlju opisivat ću vlastita iskustva rada na predstavama za djecu i opisati kako je to meni pomoglo u osobnom razvoju. Do ovog trenutka glumila sam u tri predstave za djecu, a na još jednoj trenutno radim.

Od rođenja sastavni dio mog života je kazalište. Bilo to odlazak s roditeljima dok su oni na probi, gledanje predstave ili sudjelovanje u istoj (u vrtiću, na dramskoj u ZKM-u, u osnovnoj školi itd.). Nekih predstava koje sam gledala kao mala još se uvijek sjećam i ostavili su veći pečat na meni nego bilo koja prestava koju sam pogledala u starijoj dobi. Ima nešto u kazalištu za djecu što te oblikuje za cijeli život. Također sudjelovanje u izradi predstave smatram da potiče maštu i razbija strah, makar to bilo samo igranje igrice na dramskoj i izvođenje improvizacija. Zato smatram da su i dječje kazalište i kazalište za djecu izuzetno važan korak u odgoju djeteta.

Moj put kroz akademski svijet bio je duboko ispunjen izazovima, usponima i padovima, a svako iskustvo oblikovalo je moj put prema diplomskom radu. Kao student na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, imala sam priliku dublje istražiti svoju strast prema kazalištu i umjetnosti. Ova faza mog obrazovanja nije bila samo putovanje kroz akademski program, već i proces osobnog i profesionalnog sazrijevanja. Odluka da upišem akademiju došla je nekako spontano, kako sam cijeli život zapravo provela u kazalištu, bilo da su me roditelji vodili sa sobom kad su išli na probe, bilo to gledanje predstava, zaljubila sam se u taj svijet i u to okruženje. Akademiju dramske umjetnosti upisala sam 2016. godine. Ono što je, čini mi se, najviše obilježilo moje studiranje na ADU jest strah. Zatvorila sam se u sebe već na prvoj godini i nažalost nemam osjećaj da sam u bilo kojem trenutku tamo pokazala svoj puni potencijal. Baš zbog te zatvorenosti i straha, upisala sam mirovanje nakon 3. godine studija da razbistrim glavu i vidim je li to uopće za mene. Za vrijeme tog mirovanja, počela sam sa svojim tatom i kolegom Markom Kasalom raditi dječju predstavu „S Tintilinićem po Hrvatskoj“ u kojoj sam ja igrala glavnu ulogu – Tintilinića. Ovdje sam osjetila da nije stvar u tome da se ja ne mogu otvoriti općenito, nego da je stvar u nečemu na akademiji oko čega sam sama sebi stvorila traumu. Rad na ranije spomenutoj predstavi probudio je dijete u meni koje se od straha sakrilo negdje u

dubinu i nije izlazilo van. Buđenje djeteta u sebi meni se pokazalo najlakše upravo kroz rad na predstavi za djecu. Otvorila sam se po pitanju veselja, motivacije za rad i vratila se ona želja koju sam imala od malih nogu. Nastavak studiranja, odnosno prethodne dvije godine, osjećala sam se opuštenije, ali još uvijek je postojala ta blokada. Na zadnjoj godini studija, Mirta Zečević me pozvala da radim predstavu „Pufi u šumi“ u kazalištu „Smješko“. Nakon i za vrijeme te predstave, osjetila sam što zapravo znači kada rad donosi zadovoljstvo i kada s probe odlaziš sretan.

Sloboda je odgovorno dejstvo u društvenom kontekstu. Ali "većina ljudi živi u strahu da bude potpuno živa", bježi od slobode zato što ne može da preuzme odgovornost, plaši se da akcija može ne dobiti društvenu verifikaciju, a onda slijede konsekvence. Ko sam ja?, šta sam ja?, mogu li ja?, smijem li ja?, ko mene šta pita? itd. Kad čovjek nema hrabrosti da prizna svoje želje, nema sposobnosti da prihvati bilo koji cilj kao autentično svoj, on vremenom prestaje bilo šta da želi, nema potrebe da željeno promišlja, nema šta u životu da bira, drugim riječima: odustaje od svake akcije, odustaje od slobode, od života i ostaje bez energije. (B. Stjepanović, Gluma I, Rad na sebi)

U nastavku, opisat ću kako sam ja radila na svakoj od predstava za djecu do sada u svom životu i kako je to meni pomoglo u otvaranju i osvještavanju vlastitog tijela, glasa i utjecalo na porast samopouzdanja. Analizirat ću što je glavna poruka, odnosno pouka svake predstave, što djeca iz pojedine predstave mogu naučiti, te kako sam radila na svakoj od uloga.

a) S Tintilinićem po Hrvatskoj

„S Tintilinićem po Hrvatskoj“ prva je predstava za djecu koju sam radila u životu. Predstava govori o Maliku Tintiliniću, koji nam je inače poznatiji kao „domaći“ iz bajke „Šuma sriborova“ Ivane Brlić Mažuranić. Malik je u našoj predstavi sanjao da ide na put po Hrvatskoj i sada traži tko će ići s njim, a na kraju na taj put sa sobom vodi, naravno, djecu iz publike. Predstava je namijenjena djeci od 3 do 7 godina. Djeca u ovoj predstavi kroz interaktivnu igru uče dijelove Hrvatske, običaje iz različitih podneblja i upoznaju razne naglaske i dijalekte. Moja uloga u ovoj predstavi zaigrani je vilenjak koji kroz igru, smijeh, glazbu i pričanje priča vodi djecu po Hrvatskoj. Za ovu predstavu morala sam biti u dobroj fizičkoj kondiciji jer imam pet koreografija, a i cijelo ostalo vrijeme moram imati plesno gibanje i izvoditi razno razne akrobacije. Imali smo asistenticu za pokret koja nas je zagrijavala prije svake probe i koja je s

nama radila na koreografijama. Jako je zahtjevan zadatak na svakoj probi biti spreman i željan rada. Ponekad mi je teško pronaći motivaciju, ali se kroz fizičku vježbu i probu koreografija ona neizostavno vraća. Moj lik govori u rimi, pa sam također morala raditi na tome da ne zvuči kao da „pjevam“ dok govorim. Raspisivala sam rečenice izostavljajući stihove i izgovarala ih i na glas. Ovo mi je jako pomoglo u tome da rečenice zvuče „govornije“. Spoj govora i fizičke aktivnosti u ovoj predstavi dalo mi je slobodu da se više pustim i ne razmišljam o tome kako to izgleda izvana i što će mi netko o tome reći. Nisam se osjećala kao da sam pobjedila strah koji sam razvila na Akademiji, ali sam se osjećala puno bliže svom cilju – neopterećenosti konstantnom potrebom da nekoga zadovoljim. Nažalost, ovu predstavu smo izveli do sada samo jednom jer je završena u taman kad je počelo doba korone, ali trenutno ju obnavljamo i ponovno će zaigrati.

b) Pufi u šumi

Sljedeća predstava koju sam radila na djecu zove se „Pufi u šumi“. Produkcija predstave je kazalište „Smješko“, a redateljica je Mirta Zečević. Namijenjena je djeci od 3 do 7 godina. Predstava govori o prijateljstvu i neraskidivoj vezi između psa i čovjeka i kako je važno pomagati ljudima i bićima oko sebe u nevolji. Radi se o psiću koji se izgubio u šumi i krenuo u potragu za svojom djevojčicom. Na tom putu Pufi susreće razne šumske stanovnike – zeca, vepra i vuka koji mu pomažu u potrazi. Predstava djecu uči i tome kako je važno čuvati okoliš tako što u grmu koji služi kao glavna scenografija u predstavi stoji zataknuo nekoliko vreća za smeće i u pjesmi pjevamo o tome kako moramo čuvati prirodu. Prijateljstvo, pomaganje, čuvanje okoliša, hrabrost – sve su to vrijednosti koje djeca dobiju iz ove predstave. Iz reakcija djece, pa čak i onih najmlađih, vidimo da prate i da im je zanimljivo. Na svakoj izvedbi događa se predivna suigra između nas na sceni i djece, pa i odraslih ljudi, u publici. Opasnost kod takvih interaktivnih predstava je ta što nikad zapravo ne možeš znati što će djeca reći ili odgovoriti na postavljeno pitanje. Tu do izražaja dolazi jedna važna glumačka disciplina, a to je – improvizacija. U trenutku kada djeca odgovaraju na neko pitanje na način na koji ne očekujemo, potrebno je snaći se u trenutku i izvući situaciju na način da se to ne primjeti. Zaokupiti, a još više zadržati dječju pažnju, pogotovo kod jako male djece u dobi od tri do pet godina, iznimno je glumački izazovan zadatak. Naravno, pažnju im daju i drugi faktori, kako sam ranije navodila, kao što su glazba, scenografija, kostimi i ritam predstave, ali bez dobre glumačke energije pažnja djece mogla bi brzo nestati. Konkretno u ovoj predstavi, ako su djeca tako mala da ne mogu pažljivo pratiti o

čemu se radi, glumačka igra, kostimi velikih plišanih životinja, scenografija grma i zelene podloge te vesele dječje pjesmice držat će njihovu pažnju na dovoljnoj razini da im ne bude dosadno i da ne počnu plakati. Ja u ovoj predstavi igram zeku koji se sprijatelji s Pufijem i djevojčicu koja se pojavljuje na kraju predstave i pronalazi svog psića Pufija. Zeku sam napravila, rekla bih, dosta stereotipno. Nešto kao Zekoslav Mrkva - veseli, vrcvasti, brzi, šašavi. Kao i u Tintiliniću, fizički je dosta zahtjevna uloga, puno trčanja, bježanja, skakanja, plesanja, uostalom svega bez čega jedan zeko ne bi bio zeko. Govor toga lika brz je u intenciji, ali u izvođenju, naravno, ne, jer se u suprotnom nebi razumjelo što govorim. Dok sam radila tu ulogu, puno sam razmišljala o tome koja bi bila najbolja suprotnost ostalim ulogama, ali i samom zeki i došla sam, u dogovoru s redateljicom, do zaključka da se taj brzi „zeko raketa“ zapravo svega boji, a na van se ponaša kao da je najjači i najhrabriji. Tako sam svom liku dala dubinu, a ne samo površinski sloj stereotipnog zeca. Lik djevojčice pak predstavlja neku vrstu autoriteta i zdravog razuma. Ona je lik koji traži svog ljubimca i ne boji se već odmah priskače u pomoć vepru. Ona ima jednu scenu u predstavi, no to je lik koji razriješi radnju do kraja. Ovdje mi je pomoglo da si u glavi postavim baš takvu situaciju – kako bi mi bilo da izgubim svoga psa. Zabrinuta i tužna u kontrastu sa srećom i ushićenjem kad ga pronađe. Zanimljiv je taj luk koji je dogodi u samo nekoliko minuta – iz potpune shrvanosti do potpune sreće. Ova predstava još mi je više pomogla oko mog problema zatvorenosti i sramežljivosti. Na probama sam uvidjela još jedan svoj problem – ako predložim neku ideju i ne dobijem pozitivnu kritiku kad sam to ponudila, na sljedećoj probi se to više ne usudim izvesti jer mislim da nije bilo dobro. Shvatila sam da sam taj problem imala cijelo vrijeme i zbog toga sam se još više zatvarala u sebe. Redateljica ove predstave mi je to osvjestila i rekla mi je da je primjetila da se zatvaram u sebe i ne usudim se širiti do kraja nego se u jednom trenutku zatvorim, pogotovo ako dobijem neku kritiku. Tu sam naučila da kritike ne smijem shvaćati osobno. Do tada nisam znala da je problem u tome. Najviše sam se otvorila i opustila radeći ovu predstavu kad su nam došli kostimi. Veliko plišano tijelo i glava zeca automatski od tijela zahtjevaju da radi veće geste i pokrete pa se na taj način cijela uloga posloži „sama od sebe“. Ne mislim da je uvijek situacija s kostimima takva, ali u dosta slučajeva jest, pogotovo kad se radi o velikim odudaranjima od realizma. Sve u svemu, rad na ovoj predstavi uvelike mi je pomogao u otvaranju i opuštanju za vrijeme proba i micanju nekih pogrešno usvojenih razmišljanja.

c) Ero s onoga svijeta

Sljedeća predstava koju sam radila bila je adaptacija opere „Ero s onoga svijeta“ za djecu u Zagrebačkom kazalištu lutaka. Redatelj predstave je Krešimir Dolenčić, a adaptaciju za djecu pisala je Ana Tonković. Ova predstava prvi mi je doticaj s lutkama, iako je redatelj postavio tako da se vidi i naša gluma i animacija lutaka. Ja igram jednu od žena iz naroda, naše lutke su plošne i vozimo ih na kotačićima. Niže su od nas za glavu tako da se reakcija vidi na našim licima, a lutka je kao produženi dio naše ličnosti. Rad s lutkom koju sam imala na neki način poništava potrebu da glumac svoje tijelo koristi kao alat, jer se tijelo u ovom slučaju gleda kroz lutku. Zanimljivo je učiti novu vještinu kroz rad s profesionalcima i naučiti se na takav rad kroz gledanje istih. Predstava uči djecu moralnim vrijednostima kao npr. da novac nije nešto po čemu ćemo određivati koja osoba nam se sviđa, da ne sudimo osobe po izgledu i da dvaput razmislimo prije nego donesemo neku presudu o osobi. Opera sama po sebi ima govor u stihu i na narječju jer je inače, naravno, pjevana, ali u našoj verziji ubačen je pripovjedač koji djeci objašnjava što se događa da bi lakše shvatili. Govor je u dijelovima isto preveden na razumljiviji prozni govor da bi djeca razumjela i iako me bilo strah da djeca neće moći pratiti radnju zbog stiha, bilo je upravo suprotno. U predstavi uživaju svi uzrasti – odrasli koji znaju priču već poznate opere i djeca koja ju tek upoznaju. Sve su svemu, smatram ovo jednim uspješnim eksperimentom i vrlo poučnom i zabavnom predstavom za djecu, mlade i sve koji se tako osjećaju.

d) Postolar i vrag

Ovu predstavu trenutno radim i mogu reći da je najzahtjevnija od svih predstava za djecu koje sam do sada imala priliku raditi. Predstavu režira Ivana Boban, a nastaje u produkciji kazališta „Smješko“. Povjestica „Postolar u vrag“ prilagođena je današnjem vremenu pa tako radnja počinje s djecom u školi koju profesor ispituje jesu li pročitali lektiru. Nakon toga kreće radnja povjestice „Postolar i vrag“ s elementima današnjeg vremena. Uloge koje igram u ovom komadu su: Rita – djevojčica u školi, zaigrana, nestašna, ukratko tipična tinejdžerka kojoj se ne da ići u školu i stalno je na mobitelu, snima videe za TikTok i tome slično. Sljedeća je uloga koju igram je vrag, modernizirani vrag koji postolaru prodaje ideju da ode s njim u pakao i da će tako riješiti sve svoje muke. Nakon toga dolaze tri moderna utjelovljenja vraga – gospođa Švarc, vlasnica uspješne i bogate modne kuće Švarc koja zaposli postolara kao svog dizajnera, novinarka Storyja koja intervjuira postolara i ispituje ga o prošlosti te Georgina, pjevačica koja traži postolara da joj napravi „ekstravagantne čizme u kojima će moći poletjeti“. Izmjene likova su vrlo brze i jako je zahtjevno prebacivati se iz jedne uloge u drugu u tako kratkom vremenu. Vezano za ovu

predstavu mogu govoriti o izgradnji svakog pojedinog karaktera. Rita je djevojčica za koju mi je pomoglo razmišljanje o današnjoj djeci, a kako imam sestru i sestrične taman u tim godinama, način na koji se one ponašaju na neki sam način „skinula“ i ubacila u ovaj lik. Mladenačke geste, okretanje očima na sve što profesor kaže i osjećaj mladenačke nesigurnosti, to ključne karakteristike na kojima baziram njen karakter. Te djevojčice imaju veliku dubinu, puno briga ih mori i u tome sam tražila dubinu za ovog lika. Rita je djevojčica koju naizgled nije briga ni za što, zapravo je zaljubljena u razrednog „štrebera“ i voli čitati, ali zbog društva se to ne usudi priznati da ju ne bi osuđivali. Osuđivanje od strane vršnjaka jako je ozbiljan problem i važno je o tome govoriti. Dvoje djece, jedan „štreber“ i jedna „frajerica“, zapravo se oboje u predstavi nose s istim tim problemom. To je jedna od bitnih tema koje ova predstava komunicira djeci. Lik vraga je zavodljiv, zaigran, simpatičan i manipulativan. Kroz predstavu polako gradim lik vraga, pa tako na početku u sceni kad nagovara postolara da ode s njim u pakao, vrug je pristojan, miran i suosjećajan prema postolaru, a interakcijom s djecom u publici pokazuje svoje stvarne planove. Nakon što postolar pristane, polako otvara svoj pravi, zaigrani i manipulativni karakter. U izgradnji ovog lika puno mi pomaže svijest o vlastitom tijelu jer sam odlučila izgraditi ga kroz skoro pa konstantno plesno gibanje. Vrug mi je fizički najzahtjevnija od pet uloga koje imam u ovoj predstavi jer svaki posjet postolaru, nakon prvi s upoznavanjem, ima glazbenu numeru kada postolar napravi spačku vrugu (prvo ga zalijepi za stolac, zatim mu zaglavi glavu u prozor i na kraju ga zalijepi za krušku) za vrijeme koje vrug mora doći do stanja panike kroz pokušaj izvlačenja iz situacije u kojoj se našao. Kako sam vruga napravila iznimno vreckastog i živahnog karaktera, tako se u ovim situacijama još pojačava intenzitet koji je ionako u scenama fizički zahtjevan. Sljedeća uloga je gospođa Švarc. Ona je stara, uspješna i bogata žena u prvoj sceni i nesretna i siromašna u drugoj sceni. Karakter sam napravila produbljuvanjem glasa i govorenjem iz donje lage. Sve kretnje i geste sam usporila, za razliku od lika Georgine koja govori iz gornje lage i sve kretnje i geste su velike, ali brze, mladenačke. Georgina čak i kada dođe nesretna u drugoj sceni, i dalje ima mladenačke kretnje, samo u smanjenom intenzitetu. Također, Georgina cijelo vrijeme u sceni žvače žvaku i razvlači ju i puše balone, što mi je uvelike pomoglo u izradi karaktera mlade, samožive pjevačice. Novinariku sam, da bi ostvarila tri različite karakterne ličnosti, radila kao srednjovječnu ženu bez pretjeranih naglih pokreta i radnji, već je samo žena koja obavlja svoj posao točno i profesionalno. Rad na ovoj predstavi, koji i dalje traje, još mi je više pomogao u osvještavanju same sebe i stjecanju samopouzdanja i opuštenosti na probama jer

su izmjene tako brze i energija mi se tako digne da nemam gdje pobjeći, što je za moj karakter sklon skrivanju izvrstan trik.

Opuštenost i uživanje na probama i nakon i prije njih vratio mi je vjeru da je to što sam izabrala pravi put za mene. Istražila sam neke dublje dijelove sebe i otkrila zašto sam bila toliko zatvorena i shvatila da sam u kazalištu za djecu pronašla svoj spas. Naravno, ne kažem da se zbog toga želim samo time baviti, već samo to da su mi sva ta iskustva pomogla da bolje razumijem sebe i da se ne osjećam kao da me se stalno osuđuje i gleda. Djeca kao publika najbolji su gledatelji jer gledaju puna i otvorena srca. Pred njima ne možeš ništa sakriti, ali nemaš ni potrebu išta skrivati jer oni iz tebe izvlače najbolje. Sigurna sam da će mi to pomoći u daljnjem glumačkom radu, i u kazalištu i na filmu „za odrasle“.

2. Dječje kazalište

U ovom poglavlju bavit ću se nekim tehnikama koje smatram bitnima u radu s djecom. Fokusirat ću se na improvizaciju kao bitan način rada u spektru dramske edukacije djece te ću pričati o igri i njenim pozitivnim učincima na zabavu i edukaciju kako djece, tako i odraslih.

2.1. Igre i učenje

Igra je osnovna dječja aktivnost. Ona je djetetova potreba koja izaziva ugodu, zadovoljstvo, opuštanje, oduševljenje, sreću, veselje. Jednostavno rečeno djeluje terapijski, jer se kroz igru djeca rasterećuju. Ali ne samo to, igre su i izvrstan način da djeca nauče koristiti svoje riječi, dijeliti svoje emocije pred drugom djecom i tako također ostvariti i dublji kontakt sa sobom samima. Dijete kroz igru uči, razvija tjelesne, socio-emocionalne, stvaralačke i kognitivne sposobnosti. Zbog svega toga igra zauzima vrlo važnu ulogu u djetetovu životu. Oni kroz igru nauče stvari koje su im prijeko potrebne za budućnost. Aristotel ima dobru izreku na tu temu: *Odlično sredstvo za odgoj i njegovanje djece je igra, i to igra dostojna slobodna čovjeka, ni suviše zamorna ni suviše laka.*

U ovom poglavlju opisat ću neke meni najzanimljivije kazališne igre kroz koje djeca također razvijaju različite vještine, što emotivno, što fizički. Počet ću s igrom koju su djeca na radionici na Hvaru koju sam ja vodila najviše htjeli igrati.

a) Kralj

U ovoj igri netko od djece (ili dvoje u paru) bude kralj i mora reći iz kojeg je kraljevstva i koji događaj slavi, a ostala djeca mu donose imaginarne darove, kažu iz kojeg su kraljevstva i što su donijeli. Pobjeđuje onaj za kojega kralj odluči da je donio najbolji poklon.

Mislim da ova igra djecu veseli jer imaju izravnu interakciju jedni s drugima. Osjećaju da mogu doći na poziciju kralja i to im potiče maštu i smišljaju inovativne i zanimljive poklone koje netko prije nije rekao. Ne postoji pravilo što se može pokloniti, a što ne, pa tako njihova mašta i kreativnost dosežu vrhunac. Jako dobra igra i za opuštanje djece ako su povučeni jer se mogu podijeliti u parove i tako polako razbijati tremu.

b) Što osjećaš?

Voditelj djeci podijeli ceduljice na kojima je napisano što treba raditi: žuriš se, ali te jako boli noga jer te žulja cipela; vodiš psa na uzici, uzica pukne, pas pretrčava ulicu upravo kad prolazi auto; došao si do blagajne i taman kad trebaš platiti, shvatiš da si bez novčanika; hodaš po vrućem asfaltu bosih nogu, udaraš se o rub ... Publika pogađa o čemu se radi.

U ovoj igri djeca razvijaju svoju emocionalnu inteligenciju kroz pokazivanje osjećaja kroz gledanje i imenovanje istih. Također u improvizaciji stoje pred ostalom djecom i pokazuju neku radnju što razvija njihovu socijalnu i scensku inteligenciju.

c) Prirodne nepogode

Igra se provodi u standardno opremljenoj dvorani. Djeca se slobodno kreću po dvorani. Na znak voditelja koji izgovara: „Poplava!“, djeca se moraju popeti na povišeni prostor, „Potres!“, djeca se moraju brzo skloniti ispod neke čvrste konstrukcije, „Snijeg!“, djeca se usprave i u mjestu rade bočne poskoke, „Sunce!“, sva djeca plješču.

Ova igra, osim što je dinamična ima i obrazovne elemente, odnosno uči djecu kako se ponašati u slučajju elementarne nepogode.

Sad sam nabrojala tri igre koje su djeca na radionici koju sam vodila na Hvaru djeca najviše voljela igrati. Ovo je samo mali broj u moru igara koje su i korisne i zabavne djeci. U igrama djeca razvijaju tjelesnu kondiciju, emotivnu i socijalnu inteligenciju, kreativnost i komunikacijske vještine. Postoje još i razne igre imenima u kojima se djeca međusobno upoznaju, igre riječima, igre dosjetljivosti, igre brzine i tome slično.

2.2. Igra i odrasli

Igra jesu pravila, ali pravila koja se izražavaju kroz veselje. Nama glumcima je upravo to potrebno, treba nam taj čvrst okvir igre da bi se mogli baviti tim poslom. Pitamo se – zašto se to mijenja i zašto je to jednostavno kada smo djeca, a danas previše ulazimo u taj sustav pravila. Gledajući danas djecu, oni samo prihvaćaju što im kažemo, npr. Sada si doktor, sada si vatrogasac – bez da stalno propitkuju je li to po pravilima. Gdje se događa ta blokada, da prestajemo prihvaćati igru kao igru i tražimo neki „dublji“ smisao. Gledajući djecu i njihovu opuštenost, stvarno sam se pitala gdje je i zašto u nama to nestalo. Gluma je način povratka tome. Pogotovo rad s djecom – vođenje igara koje uključuje i igranje s njima da bi oni naučili, izrada predstave s njima. Provođenje više vremena s djecom vraća nas u taj svijet da na trenutak barem zaboravimo na sve obaveze i probleme koji nas gone u životu i prepustimo se uživanju i smijehu. Svima nam to u životu fali kad odrastemo, tako da smatram da rad na dječjim predstavama, pa i samo vođenje dramske ima bitan utjecaj na emocionalno i fizičko zdravlje i pedagoga koji to vode, ne samo djece. Naravno da ima trenutaka kad su djeca nemoguća i izlude te, no to se sve zaboravi čim krene dječji smijeh.

Ono što se ne smije zaobići, a od čega implicitno ili eksplicitno polaze navedene, pogotovo starije teorije, jest činjenica da se ne igraju samo ljudska bića. Složenost igre povezana je s razvijenošću vrste i javlja se kod nespecijaliziranih vrsta, odnosno onih koje ne nasljeđuju gotove obrasce ponašanja. (I. Zagorac: Igra kao cjeloživotna aktivnost)

2.3. Edukativni aspekti dječjeg kazališta

Dok se svijet oko nas neprestano mijenja, kazalište za djecu ostaje izvor čarolije i edukacije koji nikada ne blijedi. U njegovoj svijetloj čaroliji i maštovitim pričama, djeca otkrivaju ne samo radost izvedbe već i dublje lekcije koje oblikuju njihovu budućnost. Kazalište nije samo mjesto zabave; to je i moćan alat za obrazovanje mladih umova. U ovom poglavlju opisat ću koji su to konkretno aspekti koji imaju edukativan utjecaj na razvoj djece u dječjem kazalištu.

a) Razvoj komunikacijskih vještina

Rad s djecom zahtjeva slušanje njihovih želja i poštivanje njihove mašte. Oni time razvijaju svoje komunikacijske vještine, uče artikulirati svoje misli i osjećaje te razbijaju strah od publike i javnog govora u najranijim godinama. Na radionici koju sam ove godine vodila na Hvaru, djeca su u jednoj fazi rada morali pisati i smišljati vlastite priče do kojih bi došli razgovorom s pedagogima. Mi smo ih usmjeravali prema određenoj strukturi, ali ih i puštali da to toga dođu izražavajući svoje misli i teme koje njih zanimaju. Također, djeca prije nego što krenemo izvede improvizacije na odabranu temu predstave i situaciju koju im zadamo. Prema priručniku aktivnih metoda za građanski odgoj i obrazovanje „Odgoj za građanstvo, odgoj za život“, izdanom od strane HCDO-a koji su uredili Snježana Čubrilo, Vladimir Krušić i Maša Rimac Jurinović, može se pronaći sljedeća podjela improvizacijskih tehnika: jednostavna scenska improvizacija, pripremljena improvizacija, improvizirani prizor, žive novine i forum-kazalište. Objasniti ću samo prve tri vrste improvizacija jer se jedine one odnose na pedagoški rad s djecom. U *jednostavnoj scenskoj improvizaciji* zadaje se početna i završna rečenica. Po želji voditelja mogu se zadati još neke okolnosti koje će djeci olakšati zadatak. U *pripremljenoj improvizaciji* djeca ranije dobiju temu i ostatak okolnosti, nakon čega sami smišljaju događanja pa kad su spremni izvedu to pred ostalima. U ovoj vrsti improvizacije djeca također razvijaju sposobnost timskog rada – kako odrediti tko će što glumiti, tko će smisliti priču, kako poštovati tuđe ideje i prihvatiti da svatko ima pravo izreći svoje mišljenje. Treća vrsta improvizacije je *improvizirani prizor* u kojem voditelj sudionicima daje mnoštvo informacija i okolnosti, a njihov je cilj improvizirati prizor u skladu s uputama. Voditelj treba dati informacije kao što su događaj i povod, mjesto i vrijeme događaja, likovi, motivacija likova, međusobni odnos i status likova, uzroci ponašanja i postupaka te posljedice događaja. Sve ove vrste improvizacija kolege i ja zadavali smo djeci na Hvaru i mogu reći da zaista svaka od sebe ima poučne elemente, kao što se i kroz svaku od njih zabave.

Improvizacija je čudesno sredstvo za samoizražavanje, promatranje i kreativnost te je vrlo učinkovita metoda za otkrivanje i razvijanje karaktera. Improvizacija, odnosno stvaranje „u hodu“, dramski je oblik u kojem se najbrže postiže rezultat jer učenici odmah postaju aktivni sudionici, bez dugotrajne pripreme ili pamćenja teksta (Scher, Verall, 2006; str. 11).

b) Bolje izražavanje emocija

Također se kroz kazalište uče izražavati svoje emocije i upravljati istima. Bilo da gledaju predstavu, pa „puste mozak na pašu“ i odlutaju u neki veseli maštoviti, ali i poučni svijet ili da

sudjeluju u izradi predstave, svakako će tamo doživjeti neko ugodno iskustvo. Ranije sam opisala igru „Što osjećaš?“ koja je samo jedan od načina na koji djeca uče izražavati svoje emocije. Djeca mogu imati želju da ne budu među sudionicima na sceni nego da samo sudjeluju u djelu kad se bavi improvizacijama i igrama i to isto treba poštovati.

Improvizacijske izvedbe u kontekstu dramskoga odgoja djece rane i predškolske dobi po pitanju slobode odlaze korak dalje u odnosu na profesionalne improvizacijske izvedbe. Naime, one uopće ne moraju biti namijenjene publici. Pravilna primjena improvizacijskih tehnika u dramskome odgoju stvara sigurno okruženje u kojemu je svaka pogreška dobrodošla (kao prilika za učenje), prostor beskonačnih mogućnosti u kojemu djeca mogu slobodno i sigurno izražavati svoje misli i osjećaje, razvijati kognitivne, afektivne i psihomotorne sposobnosti, razvijati rječnik, toleranciju itd. Upravo zbog svoje izrazite fleksibilnosti, improvizacijske tehnike mogu biti odličan alat u poticanju cjelovitoga razvoja djece. (I. Tomljenović, Primjena tehnike improvizacije u dramskom odgoju)

c) Samopouzdanje

Djeca radom na kazališnoj predstavi i stajanjem na scenu pred publiku osjećaju veće samopouzdanje jer osjećaju da se ono što kažu i rade čuje i poštuje. Kada djeca glume u predstavama, često dobijaju pohvale i ohrabrenje od roditelja, nastavnika i publike. Ove pozitivne povratne informacije jačaju njihovo samopouzdanje i osjećaj uspjeha. Također prihvaćanje njihovih prijedloga i uvrštavanje njihovih ideja u konačnu izvedbu stvara osjećaj ponosa pa to također pozitivno utječe na jačanje samopouzdanja.

ZAKLJUČAK

Potreba za pisanjem o kazalištu za djecu došla mi je dok sam razmišljala o tome zašto volim glumu i kako mi ona pomaže da se osjećam slobodnijom. Rad na svim predstavama koje sam nabrojala u ovom diplomskom radu pomogao mi je da se sjetim što me navelo da uopće upišem Akademiju i što me još uvijek navodi da se glumom nastavim baviti. Uživam u osjećaju da nešto što sam napravila ima tako jak utjecaj na gledatelje. Dok glumim u predstavi za djecu osjećam da je ono što se događa na sceni i u meni iskreno i dragocjeno – njihovi komentari na pogledano, njihovi izrazi lica i smijeh – kako znamo da smo obavili dobar posao.

Jedan od ključnih zaključaka ovog diplomskog rada je da dječje kazalište i kazalište za djecu nisu samo sredstvo zabave, već i važan alat za edukaciju i razvoj djece. Kroz umjetničke izvedbe, djeca mogu razvijati svoju kreativnost, empatiju, socijalne vještine i kritičko razmišljanje. Također, dječje kazalište ima potencijal da promiče različite kulture, jezike i vrijednosti te potiče inkluzivnost i raznolikost.

Kroz kontinuirano ulaganje u dječje kazalište i kazalište za djecu, možemo stvarati bogatiju kulturnu i edukativnu sredinu za mlade generacije i pružiti im priliku za rast, razvoj i izražavanje kroz umjetnost.

LITERATURA:

Juzbašić, Stanko. "O važnosti glazbe u kazalištu." *Kazalište: časopis za kazališnu umjetnost* 17.57/58 (2014): 56-58.

Čubrilo, S., Krušić, V. i Rimac Jurinović, M. 2017; *Odgoj za građanstvo, odgoj za život. Priručnik aktivnih metoda za građanski odgoj i obrazovanje s primjerima dobre prakse stranice*, Zagreb.

Scher, A., Verrall, C. 2005; *100+ ideja za dramu*. Zagreb: Hrvatski centar za dramski odgoj- Pili-poslovi d.o.o.

Tomljenović, I. 2021; *Primjena tehnike improvizacije u dramskom odgoju: Ustanova ranog u predškolskog odgoja i obrazovanja*

Stanislavski, K. S. 1989; *Rad glumca na sebi u stvaralačkom procesu oživljavanja: Dnevnik učenika*

Dalaj Lama; 1999; *Snaga suosjećanja*

Boro Stjepanović: *GLUMA I; Rad na sebi*

Kendall, P.C. (2000.). *Childhood Disorders*, East Sussex: Psychology Press

Zagorac, I. (2006). *Igra kao cjeloživotna aktivnost. Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 13(1), 69-80.